PATERNITATEA/FILIAȚIA DUHOVNICEASCĂ - PARADIGMĂ A EDUCAȚIEI CREȘTINE

Alexandru Teompa*

Abstract: *The current models that are offered by the media and are indiscriminately imitated especially by young people represent, with few exceptions, some frivolous, immoral, unfortunate, painful and opportunistic examples, even if they are wearing the carefully embellished mask of the "epidermal perfection". The Church's mission is to bring true models of life, namely the lighthearted people with bright personalities, and hearts full of grace, peace and warmth. We mention Father Miron Mihăilescu the disciple of the youth and enthusiasm of our great theologian Dumitru Stăniloae, who gave up academic degrees and diplomas to be a spiritual father, to bear the sons of men born of flesh as sons of the Kingdom of Heaven. He imposed a veritable spiritual "scale" to Christian education, which can not aim anything else but the formation of the liturgically renewed man, the Eucharistic man.*

Keywords: *models, Eucharistic man, spiritual birth, disorientation, loneliness.*

Trăim într-o lume a cuvântului și a imaginii, grație dezvoltării uimitoare a mass-media, a mijloacelor de comunicare și a tehnologiei informaționale în general. Astăzi toată lumea învață pe alții, toți dau sfaturi, dar parcă nimeni nu mai ascultă într-o astfel de inflație sau „beție de cuvinte”. Astăzi poți afla orice și mai ales poți găsi rapid răspunsul la orice întrebare sau nedumerire, cu o simplă căutare pe internet, dar aceste răspunsuri nu au girul nimănui, deci sunt impersonale și nu sunt verificate sau validate de realitate câtuși de puțin. Există însă și o inflație de modele; oamenii de succes, oamenii cu bani și rating s-au erijat, fără nicio ezitare, în modelele societății actuale. Acestea sunt de fapt anti-modele, exemple frivole, cu mici excepții, persoane imorale și oportuniste, angoasate în permanență de teama de-a nu cădea în anonim sau în dizgrația fanilor, și profund

* PhD Candidate, Faculty of Orthodox Theology, at "1 Decembrie 1918" University, Alba-Iulia, Romania.

nefericite, chiar dacă poartă masca atent cosmetizată a „perfecțiunii epidermice”.

Biserica vine cu adevăratele modele, care sunt discrete și modeste, răspândind o altă lumină, nu lumina reflectoarelor, ci lumina lui Hristos, care irumpe din interior, din inima omului. Aici, la picioarele acestor „maestri” ai credinței, se realizează adevărata formare și educare a omului, croit nu după modelul perisabil al „omului trupesc”, ci după „măsura deplinătății sau perfecțiunii lui Hristos” (cf. Efes. 4,13).

Educația nu înseamnă doar acumularea de cunoștințe și informații, ci transmiterea și insuflarea unor sentimente, stări și atitudini care cizelează persoana umană. Educația se face prin raportarea la o altă persoană, care se constituie într-un reper comportamental, și care știe să organizeze informațiile și să le ofere celui alt nu doar ca o simplă realitate cognitivă, ci le integrează într-un complex mult mai amplu, adresat deopotrivă și celorlalte valențe ale sufletului uman: conștiință, voință și sentiment.

Adevărata educație religioasă se face față către față, după modelul formării duhovnicești care este fundamentată pe relația profundă părinte-fiu duhovnicesc. Ucenicul nu asimilează doar cunoștințele teoretice ale mentorului său, ci mai ales experiențele sale spirituale. „Omul mileniului III a crescut într-un tip de dimensiune foarte pragmatică și pozitivistă, și preferă mărturiile maestrilor, adevărul întrupat, nu adevărurile abstracte”¹. Cărțile doar informează, persoana umană are forța de a forma deprinderi și caractere. Scriitorul Andrei Pleșu certifică acest adevăr:

„*«Am învățat multe din cărți – spunea cineva – dar am învățat totul de la câțiva oameni»*. Suntem, în bună măsură, suma întâlnirilor de

¹ Ferdinando Castelli, *La lettura come testimonianza*, în vol. *Mi sarete testimoni. L'origine ei modi della testimonianza cristiana*, Editrice Missionaria Italiana, Bologna, 2002, p. 93, apud Mihai Himcinschi, *Martyria creștină în societatea postmodernă*, în ***, *„Eucharist and Martyrdom from the Ancient Catacombs to the Communist Prisons”*, ed. Mihai Himcinschi, Jan Nicolae, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2014, p. 246.

care am avut parte. În ce mă privește, am fost norocos. Parcursul de-a lungul căruia s-a alcătuit biografia mea privată și publică mi-a prilejuit o sumedenie de contacte umane, a căror «urmă» m-a modelat, într-un fel sau altul, de la croială până la cusătură”².

Paternitatea duhovnicească astăzi

În Ortodoxie, adevărata formare a omului se realizează în cadrul relației părinte-ucenic, învățător-discipol, care se bazează pe dragoste, încredere și respect reciproc. „Dacă vrem să-l înțelegem pe celălalt, trebuie să-l iubim; dacă îl iubim, ni se luminează adâncurile lui. Nu există lumină în afara iubirii [...]. Am spus că de-aș avea lumea toată, dacă nu este o persoană care mă iubește, nu am nicio mulțumire. Mulțumirea e lumină – lumina iubirii. Iubirea e lumină și amândouă sunt viață”³, ne spune părintele Dumitru Stăniloae. Iubirea este esențială, atât în cunoașterea oamenilor, cât și în cunoașterea lui Dumnezeu, care înseamnă „cunoașterea Lui ca realitate personală. Iar cunoașterea aceasta este totdeauna o relație iubitoare. Numai iubind pe Dumnezeu și numai având conștiința că e iubit de către Dumnezeu, omul înaintează într-o viață de care nu se satură niciodată”⁴.

Dintre toate numirile date lui Dumnezeu, cea mai autentică este aceea de Tată sau Părinte⁵. Care, din dragoste față de creația Sa, ne-a trimis pe Fiul Său iubit pentru a ne fi frate, prieten și model de viețuire. În virtutea acestei realități am primit calitatea de frați ai lui Hristos și fii adoptivi ai Părintelui ceresc. „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său [...] ca să dobândim înfierea. Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile

²<http://www.humanitas.ro/humanitas/fa%C5%A3%C4%83-c%C4%83tre-fa%C5%A3%C4%83-%C3%AEnt%C3%A2lniri-%C5%9Fi-portrete>, accesat la 15 iunie 2015.

³ Ioanichie Bălan, (editor), *Omagiu memoriei Părintelui Dumitru Stăniloae*, Iași, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1994, p. 47.

⁴ Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, București, Edit. Basilica, 2013, p. 26-27.

⁵ † Ioan Mihăilțan, *Îndrumări pentru îndreptarea și maturizarea duhovnicească a persoanei noastre*, Edit. Episcopiei Oradiei, 1994, p. 147.

noastre, care strigă: Avva, Părinte!” (Gal. 4,4-6). „Avva” este o formulă de adresare mai intimă, mai caldă a cuvântului ebraic *âb* (tată, părinte), fiind considerată chiar o formă de diminutiv (tată drag sau tătic) și folosită pentru prima dată de către Iisus Hristos, arătând intima familiaritate a creștinului botezat cu Părintele ceresc⁶.

O astfel de adresare caldă și intimă la adresa lui Dumnezeu o observă Părintele Stăniloae și în limbajul poporului român.

„Această familiaritate afectuoasă față de Dumnezeu, care a pus o pecete de afecțiune și pe relațiile fiecărui îns cu semenii săi, o tâlcuiește poporul nostru prin expresia «Dumnezeu drăguț». Dumnezeu nu e un Stăpân aspru și distant, ci un Părinte iubitor și de aceea drag, ba, chiar drăguț. E un diminutiv care, ca aproape toată mulțimea de diminutive ale poporului român, nu exprimă o micime a lui Dumnezeu numit astfel, ci o intimitate și o căldură a relației cu El [...]. Cum spune copilul tatălui său «tăicuțu», fără a înceta să-l vadă în mărimea lui, dar simțindu-i în același timp coborârea iubitoare la el, așa spune poporul nostru «Dumnezeu drăguț», simțind coborârea Lui la comunicarea iubitoare de Sine”⁷.

Părintele Alexander Schmemmann accentuează această idee, spunând: „creștinismul este religia paternității, ceea ce înseamnă că nu se sprijină pe idealuri intelectuale sau deducții filosofice, ci pe experiența iubirii care se revarsă asupra întregii noastre vieți, pe experiența iubirii personale”⁸. În paternitatea supremă a lui Dumnezeu se fundamentează paternitatea duhovnicească în Creștinism, cu accente mai pronunțate în monahism, începând cu marii „Avva” din pustiul Egiptului (Antonie, Pahomie, Macarie, Arsenie etc.), dar existând până astăzi în Biserică, întrucât fiecare cleric primește acest apelativ de „părinte”. În tradiția ortodoxă,

⁶ Cf. <http://www.orthodoxwiki.org/avva>, accesat la 04.04.2016.

⁷ Dumitru Stăniloae, *De ce suntem ortodocși?*, în „Teologie și Viață”, seria nouă, anul I (LXVII), nr. 4-8, 1981, p. 25-26.

⁸ Alexander Schmemmann, *Tatăl nostru*, trad. de Luminița-Irina Niculescu, București, Edit. Sophia, 2008, p. 18.

„avva a fost numit acel monah cu experiență, care pe baza viețuirii sale era recunoscut drept purtător de duh (pnevmator), capabil de a fi părinte duhovnicesc celor care trăiau în preajma lui [...]. Adresându-se «bătrânului» său cu acest cuvânt, monahul nu doar că se abandona ca un copil părintelui său, dar și mărturisea, prin credință și ascultare, că prin intermediul lui ajunge în Duhul, prin Fiul, la Tatăl. Din apotegezmele patericale reiese că avva povățuia printr-o învățătură care cuprindea experiența vieții sale în Dumnezeu”⁹.

Astfel, toți suntem într-o stare de filiație în raport cu Dumnezeu, căci paternitatea absolută îi aparține Lui, iar cei care sunt numiți „părinți” și îndrumători ai celorlalți au această calitate prin „împuternicire” sau „delegare” de la Dumnezeu, în cadrul Bisericii. De aceea, „toți câți au ajuns să exercite autoritatea în Biserică nu pot ieși din starea de «filiație», ca să devină stăpâni sau dominatori ai fraților lor, deoarece singura autoritate absolută aparține lui Dumnezeu ca Părinte al tuturor celor din Biserică”¹⁰.

Părintele sau tatăl are capacitatea de a naște fii, iar această calitate e un dar al lui Dumnezeu, pentru perpetuarea omului pe pământ. Sfântul Pavel vorbește despre calitatea de a naște duhovnicește, pe care trebuie s-o posede părinții spirituali. „O, copiii mei, pentru care trebuie să sufăr iarăși durerile nașterii, până când Hristos va lua chip în voi” (Gal. 4,19). Părintele duhovnicesc, precum mama, primește acel organ, acel „mitras” (cuvânt care derivă de la grecescul *μήτηρ*, *μητρός*, care înseamnă mamă), prin care trebuie să nască fii pentru Împărăția lui Dumnezeu. Chiar dacă mitra sau mitrasul ca simbol liturgic aparține doar ierarhilor (iar în Biserica rusă se poate atribui și unor preoți), toți păstorii trebuie să posedă acest organ duhovnicesc, capabil să nască și să renască pe fiii trupești ai oamenilor ca fii duhovnicești ai cerului. Iar acest organ duhovnicesc, în care se plăsmuiește „făptura cea nouă”, este inima milostivă și iubitoare a păstorului sufletesc care, alături de inima de mamă, este reproducerea

⁹ <http://www.orthodoxwiki.org/avva>, accesat la 04.04.2016.

¹⁰ Alexandru Stan, *Libertate și autoritate în Ortodoxie după Sfinții Părinți*, în „Ortodoxia”, anul XLIII, nr. 4, 1991, p. 127.

cea mai fidelă a „inimii” lui Dumnezeu. „Preotul are feminitate înaintea Sfântului Altar, căci este născătorul Bisericii [...]. Sfântul Chiril al Ierusalimului explică clar că preotul, în momentul în care îl scoate pe copil din cristelniță (cristelnița are și ea forma mitrasului n.n.), îl scoate, de fapt, din pântecul Bisericii, ca să-l dea nemuririi”¹¹. E sugestiv în acest sens filmul de scurt metraj „În numele meu”, în care o fetiță orfană, Ana, îl numește pe preotul său ocrotitor „mamă”¹², iar Sfântul Ierarh Nicolae este numit în acatistul său nu doar „părinte și învățătorul”, ci și „maică”: „Bucură-te, maica mulțimii popoarelor pământești”¹³ (Icosul al 11-lea).

Dacă în vechime paternitatea preoților, și a clerului în general, era recunoscută în virtutea tradiției și a respectului cutumiar, astăzi fiecare preot trebuie să-și facă recunoscută această slujire în ochii păstoriților săi, căci trăim într-o societate secularizată care începe să nu se mai adreseze preotului cu apelativul „părinte”, ci doar cu rutinatul și banalul „domnule”. Păstoriții trebuie să aibă experiența personală a nașterii și renașterii duhovnicești, iar și iar, în inima și sub patrafirul părintelui, pentru a da un nou început, o nouă șansă, ori de câte ori e nevoie, adică nelimitat, conform expresiei biblice „de șaptezeci de ori câte șapte” (Mt. 18, 22), până când „Hristos va lua chip în ei” mai pregnant, mai vizibil, mai convingător, în concretul existenței, în viața de zi cu zi.

Atitudinea paternalistă, superioară și arogantă, care caută să se impună făcând apel obsesiv la autoritatea divină cu care a fost investit, și nu prin grija părintească față de orice persoană umană, nu-și mai găsește locul în societatea actuală. „Paternitatea duhovnicească este dată de faptul că părintele duhovnicesc face să transpară prin el dragostea Tatălui ceresc”¹⁴, altă rațiune de a exista nu are.

¹¹ Constantin Necula, *Creștinism de vacanță*, Sibiu, Edit. Agnos, 2011, p. 47.

¹² <http://www.ortodoxiatinerilor.ro/despre-filme/18640-in-numele-meu>, accesat la 20 mai 2015.

¹³ ***, *Ceaslov*, Ediția a II-a, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1993, p. 447.

¹⁴ Vasile Răducă, *Paternitatea și asceza în scrisorile Sfântului Vasile cel Mare* (I), în „Studii Teologice”, seria a III-a, anul VI, nr. 2, 2010, p. 21.

Nevoia unui povățuitor duhovnicesc este stringentă pentru lumea atât de bulversată în care trăim.

„Ritmul existenței actuale ne îndeamnă să mărturisim că nu mai avem loc de altă cale, alta decât cea împărătească. Iar pentru a nu rătăci în hățișul spiritual al acestei lumi și pe culoarele largi ale universităților de astăzi, ai nevoie de un îndrumător care să accepte să refacă împreună cu tine drumul pe poteca strâmtă a virtuților, loc favorabil tainicelor dialoguri teologice”¹⁵.

Sigur, nu e vorba doar de o îndrumare pur teoretică, teologică sau culturală, ci de o infuzare de lumină și speranță, de duh și mireasmă duhovnicească, care dau sens vieții.

„De remarcă că viața duhovnicească nu este totuna cu cultura preotului. În componența ei intră, desigur, și o mare doză de cultură, dar ea nu este totul. Căci pot fi preoți foarte culți, cu o inimă searbădă și rece, care nu iradiază căldură duhovnicească și, dimpotrivă, pot fi oameni cu mai puțină cultură, dar cu o intensă trăire lăuntrică și capabili să stârnească în alții scânteii de duh și entuziasm”¹⁶.

Această viață duhovnicească reprezintă fundamentul relației părinte-ucenic, care facilitează transferul de energie și lumină în modul cel mai firesc și mai discret, fără obstinație sau constrângere. „O viață interioară intensă, bogată și profundă, se revarsă în chip firesc și necesar în afară, așa cum seva pământului izbucnește în muguri și flori”¹⁷.

Oamenii de azi, atât de debusolați și împovărați sufletește, chiar și cei care nu o recunosc, au nevoie de un duhovnic, de un părinte, de un povățuitor. Mulți trăiesc astăzi, în această așa-numită „eră a

¹⁵ Călin Dragoș, *Perspective în teologia ortodoxă contemporană*, în „Orizonturi Teologice”, volum omagial, Oradea, 2001, p. 187.

¹⁶ Teodor M. Popescu, *Colaboratorii preotului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 7, 1955, p. 551, apud Pr. prof. dr. Gheorghe Lițiu, *Viața lăuntrică a preotului și rolul ei în promovarea activității pastorale*, în „Legea Românească”, anul XV, nr. 2, 2004, p. 51.

¹⁷ Gheorghe Lițiu, *art. cit.*, p. 51.

comunicării”, dar nu a comuniunii, acel „pustiul al singurătății”¹⁸, pentru că nu au alături pe cineva cu suflet mare, care să-i primească cu căldură, să-i asculte, să-i înțeleagă, să-i accepte așa cum sunt, cu bune și cu rele, pe cineva în care să aibă încredere totală. Părintele Miron Mihăilescu dă o definiție inedită prieteniei: „Prietenia constă în a face oamenii schimb de inimi, unul cu altul, pentru ca împreună să pătrundă taina lui Hristos”¹⁹. Acest lucru îl face, în primul rând, părintele duhovnicesc: dă păstoriților săi o inimă liniștită și plină de lumină, și le ia inima lor zbuciumată și tristă, pe care o curățește și o face locaș plăcut lui Hristos.

Biserica nu duce lipsă de modele, „căci Biserica nu este și nu poate fi în criză, deoarece Dumnezeu este Cel Care lucrează în ea, lucrează providența divină și harul divin, și unde lucrează Dumnezeu, acolo nu poate fi criză”²⁰. Biserica are și astăzi părinți duhovnicești buni, pe care trebuie doar să-i căutăm, să-i cercetăm și, mai ales, să le urmăm sfaturile, fiind convinși de faptul că „unde e omul purtător de Dumnezeu, acolo e cerul, acolo e bucuria, acolo e pacea, acolo e binecuvântarea, acolo e iertarea păcatelor, acolo sunt darurile Învierii”²¹.

¹⁸ Ioan Mihălțan, pe când era student la Sibiu și se afla într-un impas sufletesc, mărturisește: „Sunt grele unele stări sufletești când n-ai pe nimeni dintre oameni mai aproape [...]. Îmi lipsea *un om de mare suflet*, dar nu l-am întâlnit. Și atunci, în pustiul meu sufletesc, am încercat o mângâiere în rugăciune [...]. Am plâns acolo un an de zile, în fiecare zi, și în al doilea an tot la câteva zile”. Ioan Mihălțan, Episcopul Oradei, *Experiențe pastorale (la parohie, teologie și episcopie)*, Oradea, 1995, p. 18.

¹⁹ ***, *Iubind ca Dumnezeu. Liturghii după Liturghii cu Părintele Miron Mihăilescu*, editor Gabriela Moldoveanu, București, Edit. Christiana, 2004, p. 82.

²⁰ Rafail Noica, *Criza în Biserică, dacă ea există*, Conferință duhovnicescă, Alba-Iulia, 2007, apud Mihai Himcinschi, *The mission of the Church and the spiritual crisis*, în „Invasia non-valorilor într-o lume multimedia – criza spirituală și discreditarea sacralului”, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2010, p. 91.

²¹ Teofil Părăian, *Veniți de luați bucurie*, Cluj-Napoca, Edit. Teognost, 2001, p. 119.

„Ucenicia” Părintelui Miron Mihăilescu și educația sa euharistică

Pe ucenicii Părintelui Stăniloae am fi tentați să-i căutăm doar în rândul marilor teologi cu o carieră universitară impresionantă, cu diplome și titluri academice strălucite, și mai puțin în tagma preoților umili de la țară. Un ucenic atipic al marelui teolog îl găsim în persoana smeritului preot Miron Mihăilescu, cel care peste 55 de ani a slujit într-un mic orașel din inima Ardealului, Ocna Sibiului. Deși a fost ucenic, student și colaborator apropiat al marelui rector al Academiei Teologice Andreiene, părintele Miron a abandonat pregătirea academică, dedicându-se total activității pastorale, „doctoratul său fiind patrafirul”. Ucenicul său, părintele Savu Popa, îl caracteriza astfel:

„Când te uitați la el, parcă vedeți o frescă bizantină. Un intelectual profund și rafinat, din stirpea lui Stăniloae, căruia i-a fost asistent la Catedra de Dogmatică și apoi secretar personal, sfetnic și confident de nădejde. Semăna mult cu luminatul său profesor – aceeași cultură solid așezată, aceeași călcătură subtilă a ideilor. Îl aștepta o strălucită carieră universitară, obținuse chiar și o bursă de excepție la Berlin, dar brusc, rușinându-se parcă de inteligența sa ieșită din comun, a renunțat la tot și a hotărât să se retragă la țară, simțind că vocația lui adevărată era să-i slujească pe cei umili fără păstor”²².

Părintele Miron a avut o conștiință euharistică de excepție, fiind comparat, alături de Părintele Ioan Iovan, cu Sfântul Ioan din Kronstadt. Ceea ce le prezenta Părintele Stăniloae la cursuri, cu privire la trăirea personală, reală și profundă a teologiei, în vremea când marele teolog îl descoperise pe Sfântul Grigorie Palama și inițiasse renașterea filocalică a teologiei ortodoxe, fostul său student a pus în practică întru totul, slujind zilnic Sfânta Liturghie timp de aproape șase decenii, împărtășindu-se și trăind în permanență cu Hristos cel euharistic în trup și în suflet, în conștiința și toată atenția sa. Părintele Ilie Moldovan, în cuvântul de la înmormântarea marelui liturghisitor, prezenta crezul de o viață sau testamentul acestuia: „semnificația

²² Miron Mihăilescu, *Cum să te rogi neîncetat*, Cluj Napoca, Edit. Patmos, 2009, p. 241

fiecărei zile: fiecare zi este o zi de mântuire. Noi trebuie să transformăm viața în acte liturgice. În acest sens suntem chemați să ne împărtășim nici rar, nici des, ci continuu. Hristos săvârșește Sfânta Liturghie și tu nu poți rămâne deoparte, ci ești chemat, așteptat în fața Sfântului Potir”²³.

În cadrul sfaturilor duhovnicești, așa-numitele „liturghii de după Liturghii”, părintele Miron amintea mereu de sfaturile mentorului său. Acel gând revenea cu obsesie în amintirea părintelui: „Aveți grijă să pătrundeți (sau să prindeți) spiritul dogmelor. Altfel n-ați realizat nimic”²⁴. Părintele Stăniloae îl avertiza: „Bagă de seamă, să nu cumva să nu-ți folosești talantul! Care talant? Tot ce ai descoperit împreună cu mine; doar am vorbit atâtea și ai înțeles suficient ce ai de făcut, iar acum simt și că vrei să realizezi. Ai grijă să nu o lași să piară, această dorință de a realiza, ci să devină activă”²⁵. Acest impuls al părintelui său l-a urmat toată viața și, mai ales, l-a ajutat să-și stabilească prioritățile. Stăniloae îi spunea: „Dacă ai înțeles acest spirit, acest duh al cuvintelor Mântuitorului, ți-e suficient. Nu ai nevoie să studiezi altceva. Dacă nu vrei să fii profesor, nu mai ai nevoie să te ocupi de examene, de titluri etc. Cu acest duh, despre care ți-am vorbit eu și tu ai înțeles, du-te la parohie și apucă-te de treabă! Așa am și făcut”²⁶, adaugă părintele.

În persoana sa, oamenii din parohie și de pretutindeni, chemați de dorința sinceră de a găsi un model de viață, vedeau pe părintele lor duhovnicesc care, ca un tată bun, îi iubea, îi asculta, îi înțelegea, îi povățuia... Părintele Mitropolit Serafim, pe când era student, primea acest îndemn: „La mine să vii, dragă, ori de câte ori simți nevoia, ca la o fereastră deschisă”. L-a ascultat și s-a folosit, căci „la duhovnic

²³ *** , *Iubind ca Dumnezeu...*, p. 28.

²⁴ Părintele Miron Mihăilescu, *Cum să te rogi neîncetat...*, p. 178; Idem, *Vorbește Dumnezeu*, București, Edit. Christiana, 2005, p. 24. Este vorba despre pătrunderea înțelesului tainic, duhovnicesc al dogmelor Bisericii, și nu o memorare mecanică, rațională a acestor învățături de credință.

²⁵ *** , *Iubind ca Dumnezeu...*, p. 145.

²⁶ *Ibidem*, p. 165.

mergem, într-adevăr, pentru ca să respirăm, ca la o fereastră deschisă spre Cer, aerul Duhului curățător și dătător de viață”²⁷.

Ucenicul era bucuros când părintele său îl cerceta și se bucura de roadele pastorației sale. „Părintele Stăniloae venea și mă cerceta adesea chiar și în parohie. Se bucura ca un copil de slujba zilnică. «Ce bine că se face asta!» Așa a fost părintele Stăniloae! A urmărit tot timpul desfășurarea activității mele în parohie”²⁸. Părintele Miron se socotea privilegiat că a avut un astfel de povățuitor care i-a deschis mintea și, mai ales, inima spre înțelegerea realităților duhovnicești. Aceasta este datoria oricărui părinte și profesor de teologie care „trebuie să lucreze în așa fel ca studenții să termine facultatea *cutremurați de revelație* și de răspunderea de a o comunica oamenilor”²⁹.

Educația religioasă promovată de către Părintele Miron are ca fundament formarea sau educarea euharistică a păstoriților săi. El a deslușit Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi, arătând că sensul sau „mesajul Evangheliei este acesta: «Nu voi sunteți vii, ci Eu sunt viu în voi»”³⁰, zice Domnul Hristos, și de aceea avem nevoie să ne împărtășim iar și iar, pentru a-L păstra pe Hristos în noi, căci împărtășania deasă risipește iluzia de a concepe viața fără Hristos”³¹. Împărtășirea nu se face oricum, ci cu pregătirea necesară, având în tine setea după Dumnezeu, dar fiind conștient de un lucru: „dacă nu ești dispus să faci saltul de la pământ la cer, adică să-l privești pe aproapele cum dorești să te privească Hristos pe tine, să nu te împărtășești”³². Acesta este veritabilul „barem” duhovnicesc impus de către părintele Miron educației creștine, care nu poate viza altceva decât formarea omului înnoit liturgic, *omul euharistic*.

²⁷ Serafim, Mitropolitul Germaniei, *Prefață. Un duhovnic al trezviei*, în ***, *Iubind ca Dumnezeu...*, p. 11.

²⁸ ***, *Iubind ca Dumnezeu...*, p. 146.

²⁹ *Ibidem*, p. 165.

³⁰ *Ibidem*, p. 153.

³¹ *Ibidem*, p. 108.

³² *Ibidem*, p. 232.

„Oarecum, nu are rost să mai mâncăm, dacă nu ne-am împărtășit. Nu am avea viață din ea (din mâncare), oricât de bună și gustoasă am găti-o, dacă nu ne-am împărtăși. Noi ne-am înlocuit cu Hristos. Botezul asta este: m-am scos pe mine și în locul meu L-am acceptat pe Hristos, în care îmi pun toată simțirea, atenția și gândirea mea. Eu respir numai în Hristos și mă împărtășesc, pentru că El a zis: «fără Mine nu puteți face nimic», și atunci are valoare pâinea cea de toate zilele”³³.

O astfel de conștiință profund euharistică o găsim și la celălalt fiu al „Transilvaniei euharistice”³⁴, părintele Ioan Iovan, care afirma: „Potirul este viața mea, este rostul meu, este hrana mea, este Cerul pe Pământ!!! În Potir, în lingurița ce o dau și în ființa mea este El. Credeți, vă rog!”³⁵.

Sfaturile și îndemnurile sale erau simple, de o simplitate debordantă, dar de o uimitoare profunzime duhovnicească. Unei credincioase i-a spus: „Inima ta să fie inima lui Hristos”. Femeia a adăugat ironic: „Nici mai mult, nici mai puțin!”, dar părintele i-a răspuns: „Da, adevărat, pentru că mai mult nu se poate, iar mai puțin nu înseamnă nimic”.

Cu multă tandrețe și gingașie sufletească, dând sens și bucurie unei vieți mohorâte și triste ca a noastră, părintele afirma: „Când mă uit la o floare, cu Dumnezeu împreună mă uit, fiindcă Dumnezeu se uită la ea, altfel ea nu ar mai înflori. Cum se uită Dumnezeu la ea, așa mă

³³ Miron Mihăilescu, *Sfânta Liturghie. Pâinea cea de-a pururi*, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007, p. 149-150.

³⁴ Jan Nicolae, „*Potirul este viața mea*”. *Părintele Ioan Iovan Cuminecătorul. Euharistie și martiriu în viața unui preot român în închisorile comuniste*, în ***, „*Eucharist and Martyrdom...*”, p. 332-335. Orientarea aceasta profund euharistică a câtorva preoți ardeleni, arată Părintele Jan, se poate configura prin cercetarea presei teologice ardelenesti, în special „*Revista Teologică*” (Sibiu), „*Cultura creștină*” (Blaj), revistele eparhiale ortodoxe și greco-catolice și, nu în ultimul rând, „*Misionarul euharistic*” (Bixad, 1935-1945), unde este vizibilă predilecția teologilor către teme generale de evlavie euharistică, la care se poate adăuga și practica împărtășii frecvente a greco-catolicilor în acea perioadă.

³⁵ Predică înregistrată audio, Mănăstirea Recea, 26. 06. 2014, transcrisă de către Septimiu Raita, și publicată în *Părintele Ioan Iovan. Un model omiletic contemporan*, Alba-Iulia, 2013, p. 85, apud Jan Nicolae, *art. cit.*, p. 334.

înflorește și mă dezvoltă și pe mine”³⁶. „Draga mea, - îi spunea unei enoriașe – când te scoli dimineața, să nu uiți că Domnul Iisus te ia de mână și toată ziua călătorește cu tine”³⁷.

Părintele Stăniloae a avut o capacitate extraordinară de sinteză, punând în dialog actual și pertinent scrierile Sfinților Părinți cu gândirea filosofică și culturală a vremii. Excepționala lui sinteză pe tărâm teologic-duhovnicesc-cultic este dusă mai departe de ucenicii săi, pe tărâm teologic-misionar de către Părintele Ion Bria, și pe tărâm interdisciplinar-misionar, către de Părintele Dumitru Popescu, alături de contribuțiile altor mari teologi români, ucenici ai Părintelui Stăniloae (Daniel Ciobotea, Ioan I. Ică, Constantin Galeriu, Ilie Moldovan, George Remete, Ioan I. Ică jr., Adrian Lemeni etc.)³⁸.

Părintele Miron, ucenicul entuziasmului și al tinereții Părintelui Stăniloae, s-a „mulțumit” cu „spiritul dogmelor”, cu duhul autentic al trăirii personale, sincere și profunde cu Hristos cel euharistic, pe Care L-a dăruit tuturor, în cadrul slujirii pastorale. Chiar marele teolog, ardelean la origini, tânjea după atmosfera duhovnicească întâlnită la Ocna Sibiului sau la Ohaba, unde era paroh ucenicul să de la doctorat, Părintele Ioan Mihălțan, devenit apoi episcop al Oradiei. Părintele Stăniloae mărturisea deseori cu regret: „Dacă aș fi fost mai mult timp în parohie, aceasta ar fi influențat și mai mult teologia mea”³⁹. Iar în alt col a spus: „Îmi pare rău că n-am putut sluji mai mult ca preot, ca să-i pot ajuta mai mult pe oameni cu rugăciunea Bisericii”⁴⁰.

În ultima parte a vieții lor, cei doi părinți nu s-au mai întâlnit, însă ucenicul de altă dată ar fi dorit să-i transmită părintelui

³⁶ *Ibidem*, p. 188.

³⁷ *Ibidem*, p. 142.

³⁸ Vezi Cristinel Ioja, *Dogmatică și dogmatişti. Prolegomena privind aprofundarea Teologiei Dogmatice Ortodoxe în România în a doua jumătate a sec. al XX-lea și începutul sec. al XXI-lea*, Timișoara, Edit. Marineasa, 2008, p. 40.

³⁹ Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Părintele Stăniloae, om și teolog al rugăciunii*, în ****, Părintele Stăniloae în conștiința contemporanilor. Mărturii, evocări, amintiri*, Iași, Edit. Trinitas, 2003, p. 36.

⁴⁰ Ioanichie Bălan (editor), *op. cit.*, p. 103.

duhovnicesc, ca o *confirmare și validare a întregii teologii învățate* de la părintele Stăniloae și aplicate în viața parohială, următoarele cuvinte: „Părinte, uite, a fost posibil să se umple duminica biserica de oameni care vor să se împărtășească, pentru că *acesta-i sensul slujirii preotului*”⁴¹.

Concluzii

Societatea actuală are o nevoie stringentă de modele pentru a se redresa psiho-comportamentat. Mass-media promovează anumite modele, care însă, cu mici excepții, eșuează lamentabil în goana disperată după fani și popularitate. Părinții Bisericii nu-și caută fani, ci formează fii duhovnicești, pe care nu-i contabilizează pe pagina de „like-uri”, ci îi așază la picioarele lui Hristos, fratele, prietenul și modelul nostru. Oamenii de azi nu mai acceptă învățături teoretice, reproșuri și dojene, impuse sub autoritatea unei demnități de instituire divină, invocate obsesiv, ci au nevoie de „oameni ai lui Dumnezeu”, exemple vii, calde, luminoase și sincere, care atrag și care pot schimba profund, prin înrăurirea vieții lor, destinele multora.

Se impune, în actualul context al misiunii Bisericii în raport cu provocările societății, o „coborâre” a preotului din înălțimea amvonului în mijlocul enoriașilor săi – fiii săi duhovnicești –, pentru că, înainte de orice, preotul e părinte, e tată care iubește, care are brațe primitoare pentru toți deopotrivă.

Părintele ne naște spiritual în apa Sfântului Botez, ne renaște duhovnicește, de câte ori e nevoie, în inima și sub patrafirul său, la Taina Sfintei Spovedanii, și ne hrănește cu Pâinea Vieții, cu însăși Viața lui Dumnezeu din Sfântul Potir. Omul cu adevărat educat, ne spune părintele Miron Mihăilescu, e omul înnoit liturgic, omul euharistic, omul care iubește, care știe să se bucure, care binecuvintează și mulțumește pentru toate.

⁴¹ Părintele Miron Mihăilescu, *Vorbește Dumnezeu...*, p. 29.

Bibliografie

1. ***, *Iubind ca Dumnezeu. Liturghii după Liturghii cu Părintele Miron Mihăilescu*, Gabriela Moldoveanu (ed.), București, Edit. Christiana, 2004.
2. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Părintele Stăniloae, om și teolog al rugăciunii*, în ***, *Părintele Stăniloae în conștiința contemporanilor. Mărturii, evocări, amintiri*, Iași, Edit. Trinitas, 2003.
3. † Ioan Mihălțan, Episcopul Oradiei, *Experiențe pastorale (la parohie, teologie și episcopie)*, Oradea, 1995.
4. † Ioan Mihălțan, *Îndrumări pentru îndreptarea și maturizarea duhovnicească a persoanei noastre*, Edit. Episcopiei Oradiei, 1994.
5. † Serafim, Mitropolitul Germaniei, *Prefață. Un duhovnic al trezviei*, în ***, *Iubind ca Dumnezeu. Liturghii după Liturghii cu Părintele Miron Mihăilescu*, ed. Gabriela Moldoveanu, București, Edit. Christiana, 2004.
6. Bălan, Ioanichie (ed.), *Omagiu memoriei Părintelui Dumitru Stăniloae*, Iași, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1994.
7. Dragoș, Călin, *Perspective în teologia ortodoxă contemporană*, în „Orizonturi Teologice”, volum omagial, Oradea, 2001.
8. Himcinschi, Mihai, *Martyria creștină în societatea postmodernă*, în ***, „*Eucharist and Martyrdom from the Ancient Catacombs to the Communist Prisons*”, edit. Pr. prof. univ. dr. Mihai Himcinschi, Pr. lect. univ. dr. Jan Nicolae, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2014.
9. Himcinschi, Mihai, *The mission of the Church and the spiritual crisis*, în „*Invazia non-valorilor într-o lume multimedia – criza spirituală și discreditarea sacralului*”, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2010.
10. Ioja, Cristinel, *Dogmatică și dogmatisti. Prolegomena privind aprofundarea Teologiei Dogmatice Ortodoxe în România în a doua jumătate a sec. al XX-lea și începutul sec. al XXI-lea*, Timișoara, Edit. Marineasa, 2008.
11. Jan, Nicolae, „*Potirul este viața mea*”. *Părintele Ioan Iovan Cuminecătorul. Euharistie și martiriu în viața unui preot român în închisorile comuniste*, în ***, „*Eucharist and Martyrdom from the Ancient Catacombs to the Communist Prisons*”, ed. Pr. prof. univ. dr. Mihai Himcinschi, Pr. lect. univ. dr. Jan Nicolae, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2014.
12. Lițiu, Gheorghe, *Viața lăuntrică a preotului și rolul ei în promovarea activității pastorale*, în „*Legea Românească*”, anul XV, nr. 2, 2004.
13. Mihăilescu, Miron, *Cum să te rogi neîncetat*, Cluj Napoca, Edit. Patmos, 2009.

14. Idem, *Sfânta Liturghie. Pâinea cea de-a pururi*, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007.
15. Idem, *Vorbește Dumnezeu*, București, Edit. Christiana, 2005.
16. Necula, Constantin, *Creștinism de vacanță*, Sibiu, Edit. Agnos, 2011.
17. Părăian, Teofil, *Veniți de luați bucurie*, Cluj-Napoca, Editura Teognost, 2001.
18. Răducă, Vasile, *Paternitatea și asceza în scrisorile Sfântului Vasile cel Mare* (I), în „Studii Teologice”, seria a III-a, anul VI, nr. 2, 2010.
19. Schmemmann, Alexander, *Tatăl nostru*, trad. Luminița – Irina Niculescu, București, Edit. Sophia, 2008.
20. Stan, Alexandru, *Libertate și autoritate în Ortodoxie după Sfinții Părinți*, în „Ortodoxia”, anul XLIII, nr. 4, 1991.
21. Stăniloae, Dumitru, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, București, Edit. Basilica, 2013.
22. Stăniloae, Dumitru, *De ce suntem ortodocși?*, în „Teologie și Viață”, serie nouă, anul I (LXVII), nr. 4-8, 1981.

Adrese web:

1. <http://www.humanitas.ro/humanitas/fa%C5%A3%C4%83-c%C4%83tre-fa%C5%A3%C4%83-%C3%AEnt%C3%A2lniri-%C5%9Fi-portrete> (accesat la 15 iunie 2015).
2. <http://www.orthodoxwiki.org/avva> (accesat la 4 aprilie 2016).
3. <http://www.ortodoxiatinerilor.ro/despre-filme/18640-in-numele-meu> (accesat la 20 mai 2015).